

Het leven der ziel dus voor zoover het met het licht der kennis en des verstands is samengevoegd, is de logos en deze logos toont ons het beeld Gods.

Hier echter is eene korte toelichting noodig. De logos is niet de ziel. Noemen we de ziel het geheele onstoffelijke wezen van den mensch, dan is de geest het hoogere, drijvende, actieve in de ziel, dus de ziel min het lagere gevoel en de zinnelijke gewaarwording. 1) In den geest onderscheidt Calvyn het verstand en den wil (mens en voluntas). Het verstand is het heerschende deel (*τὸ ἡγεμονικόν*). In het onderscheiden van het verstand en de rede echter is hij niet helder. Soms schijnt het verstand gelijk te zijn aan de rede, dan weer een deel van haar. Trouwens hij erkent, dat de nauwkeurig onderscheidende kennis van de ziel en hare vermogens het werk is der philosophie. „Voorts laat ik het aan de filosofen over, zegt hij, de vermogens der ziel in hunne wetenschappelijke besprekingen nauwkeuriger uiteen te zetten. Ik erken, dat hetgeen zij dienaangaande leeren waar is, en niet alleen aangenaam om te studeeren, maar ook nuttig, en met talent bijeengebracht; leergierigen wil ik dan ook van deze studie niet afhouden.” 2)

Tegenwoordig is de algemeene psychologische indeeling de verdeeling in drieën: kennen, gevoelen en willen. 3) Calvijn en op zijn voetspoor onze Gereformeerde psychologen nemen als afzonderlijke

---

mensch, van alle andere schepselen onderscheidt.’ Hoe deze daaruit echter afleidt, dat, „Gods beeld op het formeele, het modale van ’s menschen bestaan betrekking heeft” vat ik niet. Het is juist het essentieele, en het modale ligt in de woorden van onze belijdenis: „goed, rechtvaardig en heilig”, die Dr. Daubanton juist bestrijdt in dit verband.

1) Calvyn. Instit. 1, 15, 6, 7 en 8.

2) Instit. 1, 15, 6. Caeterum de ipsis facultatibus subtilius disserere philosophis permitto... Vera quidem esse, nec iucunda modo cognitu, sed etiam utilia esse fateor, dextraque ab illis collecta quae docent; nec vero ab eorum studio prohibeo, qui discendi cupidi sunt.

3) Höffding, Psychologie. Leipzig 1887, pag. 109: „Die jetzt allgemeine psychologische Einteilung ist die Dreiteilung in Erkennen, Fühlen und Wollen.”